

A MODERNSÉG

I. A romantikát követő művelődéstörténeti korszak: a modernség

1) Meghatározás

- modernségnek nevezzük a romantikát követő és ma is tartó művelődéstörténeti korszakot
- nem kor stílus, számos különböző stílus irányzat jelent meg benne
- Kezdetek: 1857
- Gustave Flaubert

2) Szakaszai

1. klasszikus modernség (1857-1910-es évek)
2. későmodernség (1920—-as évek — 1970-es évek)
3. posztmodern (XX. század utolsó harmada)

3) Történelmi környezete

- Európában a több hullámban fellépő forradalmak hatására a feudalizmus rendszere végképp összeomlott
- egyre gyorsul az ipar, a technika és a tudományok fejlődése és a városiasodás
- de: a felvilágosodás eszméit a tőkés termelés és a polgári berendezkedés nem igazolta
- a polgár egy egyre kaotikusabbnak és embertelenebbnek tűnő világban találta magát
- válságba kerültek az egységes világmagyarázatok is

II. A modernség legfontosabb stílus irányzata: a realizmus

1) Meghatározás

- a 19. század közepén kialakult, a **valóság**nak átfogó, **hű**, és a jellemző vonásokat kiemelő **ábrázolására törekvő stílusirányzat**
- ez az irányzat a társadalmi— emberi problémák megoldását a **technika és a tudományok előrehaladásától** remélte, hitt a tények objektívitasában
- a **tapasztalatban**, a **tényekben** látta a **megismerés biztos támaszát**, és a természettudományos megismerést tartotta az emberi megismerés mintájának
- módszere: körültekintő kutatás, az **adatok felhalmozása** és feldolgozása
- olyan új tudományok jöttek létre, mint a **szociológia** és a **pszichológia**
- viszont a pozitívizmus lemondott arról, hogy választ keressen az élet végső kérdéseire
- jelentős pozitívista gondolkodók
 - Herbert Spencer
 - a biológia módszerét és törvény fogalmát alkalmazta a társadalomra; megelőzte Darwint a fejlődésről szóló elméletével (a világban mindenütt és mindig fejlődés van)

- Hippolyte Taine
 - meghonosítja a tudományos determinizmust
 - milióelmélete szerint az ember az öröklés és a környezet által meghatározott természeti lény, cselekedeteit a faj, a környezet és a történelmi pillanat határozza meg
 - ezt kiterjesztette a műalkotásokra is: a mű megértéséhez ismerni kell a korszellemet és az alkotó élményvilágát

3) A realizmus elnevezése

- latin res: dolog, realis: valóságos
- Gustave Courbet francia festő 1855-ös kiállítását nevezte realistának (mert hogy képei társadalomkritikát is tartalmaztak, szemben a többi, idealizáló festő műveivel)
- Kötörök című festménye a festészeti realizmus mintapéldája lett

4) A realizmus fő jellemzői

- a társadalmi és természeti valóságot objektívnak és megragadhatónak gondolja, és a valóság összefüggéseinek minél teljesebb ábrázolására tesz kísérletet
- azt feltételezi, hogy a világ úgy is el beszélhető, amilyen „valójában”
- az egyedi helyett a törvényszerűt, az általánost akarja megragadni, ezért tipikus helyzetek, tipikus események és tipikus jellemek megalkotására törekedett
- jellegzetes műfaja a „nagyregény”:
 - világszerű
 - az elbeszélő mindentudó
 - történetben az események okszerűen kapcsolódnak össze
- tárgyilagos stílusra, közérthető nyelvhasználatra törekszik
- szereplőit illúziómentesen ábrázolja
- szereti a részletes leírásokban megnyilvánuló környezetrajzot

III. A realizmus „kisöccse”: naturalizmus

1) Meghatározás

- a XIX. század második felében és a századfordulón kibontakozó stílusirányzat, amely az egészen valóság-hű, aprólékos részletekre ki terjedő ábrázolásra törekszik, és nem mellőzi olyan témák bemutatását sem, amelyek máskülönben szokványos, hétköznapi vagy éppen riasztó megítélés alá esnek

2) A naturalizmus elnevezése

- a latin natura: természet szóból származik

3) Fő jellemzői

- legfőbb törekvése a természet tanulmányozása, valamint a tapasztalatok természethű rögzítésének igénye

- nehezen különíthető el a realizmustól
- programadója Émile Zola, aki a naturalizmust a természettudomány módszereinek a regény írásban való alkalmazásaként határozta meg

IV. A realizmus és a naturalizmus a festészetben

1) Preraffaeliták

- angol festők, akik Raffaello előtti reneszánsz festészeti hagyományhoz nyúltak vissza
- élénk színek, világos tónusok
- a táj aprólékos, fényképszerű kidolgozása
- Pl.: William Holman Hunt: Our English Coasts (1852),
Dante Gabriel Rossetti: The Girlhood of Mary Virgin (1849),
John Everett Millais: Ophelia (1851-1852)

2) Barbizoni iskola

- francia tájképfestők
- a természet tanulmányozását tűzték ki célul, a tájat aprólékos részletezéssel jelenítették meg
- bensőséges hangulatok kifejezésére törekedtek
- Pl.: Honoré Daumier: A sakkozók (1863),
Charles-Francois Daubigny: The Ponds of Gylieu (1853),
Jules Dupré: Tehenek a gázlónál (1850)

3) Vándor kiállítók Társasága

- orosz festők, akik koruk problémái felé fordultak
- zsánerképeket, történelmi témákat és tájképeket festettek
- Pl.: Ilja Jefimovics Repin: Hajóvontatók a Volgán (1870-1873),
Ivan Siskin: Eső a tölgyben (1891),
Pavel Andrejevics Fedotov: Az örnagy leánykérőben (1848),
Munkácsy Mihály: Rőzsehordó nő (1873)

5) Szolnoki művésztelep

- naturalista életképek és tájfestészet alkotói
- Pl.: Kernstok Károly: Lovasok a víz partján (1910),
Mednyánszky László: Zúzmarás fák (1892),
Vaszary János: Aranykor (1898),
Aba Novák Vilmos: Hódolat a Szent Jobb előtt (1938)